

РЕЦЕНЗИЯ

за дисертацията на

Валери Йорданов Вълчев,

редовен докторант към катедра „Философски и политически науки“,

Философски факултет, ЮЗУ „Неофит Рилски“ – Благоевград

на тема: *Нихилизмът срещу метафизиката – генезис на неklasическите ценности*

за присъждане на образователната и научна степен *Доктор*

по научната специалност „История на философията“,

в професионално направление „2.3. Философия“,

от област на висше образование „2. Хуманитарни науки“,

от проф. дфн Валентин Канавров

Дисертацията е в обем 191 страници, вкл. списък на цитираната и използвана литература. Чистият текст на дисертацията е 181 страници. Библиографията, подразделена на кирилица и латиница, съдържа 173 заглавия на български, руски, английски и немски език. Тя е релевантна на съдържанието на дисертацията, като покрива стандартите в изворово, информационно, херменевтично и интерпретативно отношение. Дисертацията е придружена от автореферат и съпътстващи документи. Авторефератът в обем 25 стр. представя необходимите реквизити на жанра дисертация (теоретично изследване, което формулира, структурира, аргументира и систематично излага докторска теза посредством открояване на обекта, предмета, целта и задачите на изследването, неговата актуалност, методология, структура и теоретични резултати), като сбито възпроизвежда нейното съдържание и включва списък с приносните моменти, справка за публикациите на автора по темата на дисертационния труд и декларация за научна етичност. Съпътстващите документи са пълни според изискванията на закона и другите нормативни документи, които уреждат процедурата по защитата.

Вълчев има бакалавърска и магистърска степен по философия от ЮЗУ „Неофит Рилски – Благоевград. От 2017 до 2022 г. е редовен докторант по докторска програма „История на философията“ в ЮЗУ с научен ръководител доц. д-р Силвия Кръстева. По време на докторантурата стриктно е изпълнил своя индивидуален план във всички негови елементи.

Дисертационният труд е организиран в увод, три глави, всяка с по три параграфа и заключение. Главите и параграфите са добре балансирани, което показва успешна рефлексия върху тематиката и нейното архитектурно теоретизиране. Всеки параграф започва с резюме. Решението е находчиво. Това не само улеснява рецензентското четене и създава прегледност, а и дисциплинира изложението, като свидетелства подреденост и методологична последователност. В дисертационни текстове съм срещал обобщения в края на всеки параграф. И двата модела – резюме в началото на параграфа или обобщение в неговия край – са ефективни по своему, като ми е трудно да определя, кой е по-резултатен. Но във всеки случай резюметата свидетелстват дисциплина на мисленето и концентрация на резултатите.

В съдържателно отношение на първо място обръщам внимание върху замисъла на дисертационния труд. Темата е изключително актуална и строго философска. Днешният ден на философията е колкото метафизично вкоренен, толкова и нихилистки обвързан. В тази сложна и в голяма степен противоречиво функционираща динамика експликацията на неklasическите ценности е първостепенна задача. Тя има колкото абстрактно теоретичен, толкова и собствено екзистенциален характер.

Дисертацията е по научната специалност „История на философията“. Подчертавам този момент, за да споделя моето задоволство от доброто познаване на историко-философската фактология и нейното успешно прилагане в изследването. Прави впечатление използването на изключително обширен историко-философски материал от на практика всички основни епохи от развитието на европейската философия. Това би могло да се оцени по различен начин. Аз приветствам кратките формулировки и точните описания на основополагащи идеи и концепти от историята на философията, които имат същностно значение за формирането на точно определени контексти и най-вече на специфично предметно съдържание. Това показва суверенно владение на историко-философския корпус и умело вплитане на неговите базисни елементи в дисертационното изследване.

Дисертацията е ориентирана към строго определен етап от развитието на европейската философия. Това е ясно заявено и аналитично обосновано. Прави добро впечатление удържането на разсъжденията в рамките на очертания историко-философски етап, както и тяхното насищане с фактология, идеи и концепти от по-близки и по-далечни епохи и преди всичко ориентирането на изследването с вектор към съвременното състояние на тематизираните философски парадигми. Относно последния пункт бих заострил вниманието върху бурното развитие на метафизичната проблематика в световната философия от началото на днешното столетие, всъщност хилядолетие. Това е изключително симптоматично както във връзка с класическата и посткласическата европейска философия, така и по отношение на автентичното собствено философско развитие. Точно досежно него декадентските и постдекадентските времена остават неизлечим отпечатък, който впрочем има различна тежест и различно влияние във връзка с последователно утвърждаващия се през последното столетие философски плурализъм – както в онтологично и гносеологично отношение, така и преди всичко в методологичен вектор. Идеята на Файерабенд за пролиферацията придобива изключителна актуалност, вкл. в nihilistko направление, което вече не се свързва с абстрактни постановки и/или различни аспекти на анархизма, а се проектира по отношение на климатичните промени, мощта на изкуствения интелект и вероятното му пагубно влияние върху човека, доминацията на военните решения в глобален план, битката между глобализмите и антиглобализма, която придобива застрашителен характер и др. под.

Трите глави на дисертацията са едновременно концептуално и историко-философски определени. Неин фокус е едно съвременно схващане за философия, което се представя аксиологично във връзка с посткласическите и постмодерните ценности. Трябва да се отбележи строгото разбиране за класицизъм и посткласицизъм и модернизъм и постмодернизъм съгласно философията на Новото време, монистичното разбиране на логосното философстване и неговия апогей в систематичното монистично представяне на Едното и Единното и респ.

разбирането на посткласицизма и постмодернизма в плуралистичен ракурс. Тук метафизиката и нихилизмът имат различна тежест, „играят“ по различен начин и преследват различни цели. Важен акцент е неконтрарното противопоставяне на метафизиката и нихилизма, които се припокриват в определени направления, включват еднакви елементи, но имат различни телеологични назначения. Амбицията на Вълчев е да „закръгли“ картината с една версия на некласическите ценности. Задачата е решена историко-философски, но донякъде оставена отворена, що се отнася до систематичната експликация на тяхната типика и функции. Заключение на дисертацията набелязва отговори, които евентуално могат да получат разработка в едно постдокторантско изследване.

Докторската теза (с. 6) е прецизно формулирана в контекста на сложната многообразна динамика на нихилизма, метафизиката и общочовешките ценности. На основата на Ницшевата тотална преоценка на всички ценности – едва ли има друг философ, който с такъв замах и такава радикалност да е поставил въпроса за въздигането на човека, за себенадмогването (*Selbstüberwindung*) на всичко низко, безчестно, позорно, страхливо и безхарактерно, – Вълчев търси препотвърждаване на тази преоценка, но преди всичко онтологично и културно-исторично удостоверяване на постмодерните ценности. Основно поле на анализа е философията на Ницше, но, както вече бе посочено, в нейното полагане в един изключително широк и наситен историко-философски хоризонт относно множество проекции на генезата, развитието и легитимацията на ценностите. Нихилизмът е тематизиран по отношение на Ницшевата критика на Аполоновото философстване, разгледано обаче като типика на декаданса на съществуващото в неговата обреченост да бъде подчинено на фалшиви кумири и натрапени идеи, които влизат в екзистенциално противоречие с естеството на човека и неговото място в богатството на културата. Дисертантът я разбира основно като система от ценности, които трябва да бъдат философски изградени на основата на живота в неговото естество и автентичност. Едва ли е напълно точно да се каже, че „Бог е заменен с понятието *нищо*“, защото според Ницше хората в техните дребни страсти и

стремежи са убили Бога и той вече е мъртъв. Има разлика между постановките „Бог умря“ и „Бог е нищо“. Ницшевият нихилизъм не произтича от „Бог–нищо“ или от абстрактно схващаното нищо, а от декадентското развитие на съществуващото, вкл. във връзка със смъртта на Бога и упадъка на „малкия човек“. По този повод трябва да се преосмисли диадата „отсамно–отвъдно“, защото отсамното е колкото инспирирано от живота, толкова и нихилистки насочено, а отвъдното е сглобено от фалшиви ценности и идеали, но пък е скачено за Вечността, която Ницше единява както с Живота, така и с фундаментализираната от него идея за вечното възвръщане, която няма нищо общо с мистиката и религията.

Вълчев структурира приносните моменти на своята дисертация в 3 компактно представени пункта. Те са реални, коректно формулирани и добре обосновани. Първият принос е свързан с разкриването на процеса на преход от класически към некласически ценности в хоризонта на универсалните ценности и посредством формулираната и проведената от Ницше преоценка на всички ценности. Приносът има интерпретативен характер. Докторантът адекватно е представил проблематиката и систематично е представил този наистина уникален концептуален фокус и същевременно исторически период в европейската философия. Вторият принос касае отношението между нихилизма и декаданса и неговите ирационални проекции в опосредстваното битуване на нихилизма и метафизиката, на отсамното и отвъдното. Проследяването на взаимната обвързаност на нихилизма и декаданса е благодатна задача, защото показва множество екзистенциални елементи, които са свойствени и на днешния ден. Вълчев пространно анализира опосредстваното битуване на нихилизма и метафизиката в европейската история. Еднозначното обхващане на метафизика и отвъдно е разбираемо, но еднозначността на нихилизъм и отсамност е подвъпросна. Докторантът добре се е справил с тази подвъпросност. Третият принос фиксира една продължаваща работа. Той е внимателно изказан като „извеждане на платформа за теоретизиране на некласическите ценности“, т.е. работата е започната и стабилно обоснована, като предстои

конструктивизирането на модел за некласически ценности. Фактът, че той е вплетен в контекста на Ницшевото учение за себенадмогването е изключително инспириращ. Триъгълникът себенадмогване – човешкост – глобален свят е актуално и фундаментално философско предизвикателство.

В задължителната за всяка рецензия рубрика „Въпроси, бележки, препоръки и пожелания“ отбелязвам, че бях рецензент на вътрешната защита на дисертацията. Имах множество бележки от редакционно естество с цел подобряване на формулировки, аргументативни моменти, вътрешни връзки и изкази. Още тогава приветствах фундаменталната предметност на дисертацията, нейната умела архитектоника и съдържателно разгръщане. Със задоволство отбелязвам, че моите бележки са взети предвид. На Валери желая упорство и успехи по философската пътека. Убеден съм, че той ще развива своите философски натрупвания.

Вълчев има 3 излезли публикации непосредствено по темата на дисертацията: две на английски и една на български език.

Не съм констатирал плагиатство в дисертацията.

Нямам съвместни публикации с колегата Вълчев.

Заключение: Като имам предвид фундаменталната философска постановка на дисертационното изследване, неговата успешна изследователска разработка, изключителната актуалност на темите за nihilизма и метафизиката и реалните теоретични резултати на дисертацията, предлагам на уважаемите членове на научното жури да гласуват за успешно защитена дисертацията на **Валери Йорданов Вълчев** на тема ***Нихилизмът срещу метафизиката – генезис на некласическите ценности*** и да му присъдят образователната и научна степен ***доктор*** по научната специалност „История на философията“, в професионалното направление „2.3. Философия“, от област на висше образование „2. Хуманитарни науки“.

София, 01.06. 2023 г.

.....
(проф. дфн Валентин Канавров)